

Lausunto suositusluonnoksesta: Toimintakyvyn arviointi iäkkäiden kotikuntoutuksessa

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) kiittää Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta mahdollisuudesta antaa lausunto suositusluonnoksesta, joka koskee toimintakyvyn arviointia iäkkäiden kotikuntoutuksessa.

Suosituksen tavoitteena on yhtenäistää iäkkäiden ihmisten toimintakyvyn arviointikäytäntöjä kotikuntoutuksessa Suomessa. Suosituksessa määritellään toimintakyvyn arvioinnin mittarit ja mittausten aikapisteet kotikuntoutuksessa, jotta kerääntyvä tieto olisi kansallisesti yhtenäistä ja hyödynnettävissä myös jatkokäyttöön.

ETENE pitää kannatettavana toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa iäkkäiden ihmisten mahdollisuutta asua omassa kodissaan heidän niin halutessaan. ETENE pitää suosituksen päätavoitetta kannatettavana, sillä yhdenmukaiset käytännöt toimintakykyä arvioitaessa voivat parantaa iäkkäiden ihmisten yhdenvertaista kohtelua palvelu- ja tukitarpeita harkittaessa. Kuten suositusluonnoksessa todetaan, toimintakyvyn arviointi tulee tehdä riittävän ajoissa, jotta tukitoimilla on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa iäkkään ihmisen kotona selviytymiseen. On huolehdittava, että iäkkäät ihmiset saavat tietoa mahdollisuudesta päästä toimintakyvyn ja siten palvelutarpeen arviointiin.

Suosituksessa mainitaan, että tällä hetkellä kotikuntoutuksen muodot eivät ole yhdenmukaiset eri kunnissa, vaikka käytössä oleva käsite olisi sama. Toisaalta kotikuntoutuksen toteutus voi olla samanlainen eri kunnissa, vaikka käytössä oleva käsite on eri. On hyvä, että käsitteet ja niiden sisällöt pyritään yhtenäistämään.

Suositusluonnoksessa mainitaan yhtenä toimintakyvyn arvioinnin mittarina arkisuoriutuminen, jolla tarkoitetaan myös esimerkiksi taloudellisten asioiden hoitoa ja erilaisten laitteiden, kuten puhelimen, käyttöä. On huomattava, että monet iäkkäät ihmiset, joilla ei ole toimintakyvyn rajoitteita, kokevat jäävänsä ulkopuoliseksi yhteiskunnassa siitä syystä, että verkkoasiointi on vierasta ja monimutkaista ja henkilökohtaista palvelua ei välttämättä ole palvelumuotona saatavilla. Tämä voi koskea monia elämän osa-alueita kuten sosiaali- ja terveyspalveluita, pankkiasioita, matkalippuja tai kulttuuripalveluita. Yhteiskunnassa tulisi olla saatavilla myös henkilökohtaista palvelua niille, jotka sitä toivovat. Tällä hetkellä näin ei ole, mistä johtuen digitaalisen tuen tarve on yksi tärkeä osa-alue toimintakykyä ja arjessa suoriutumista arvioitaessa. Apua verkkoasiointiin tulisi myös olla saatavilla osana toimintakyvyn ylläpitoa. Digitaalisuus voi toisaalta myös auttaa ikääntyneen arkisuoriutumista ja parantaa edellytyksiä asua omassa kodissa (esimerkiksi kaatumisesta hälyttävät rannekkeet, yksinäisyyden tunteen vähentäminen digitaalisia välineitä hyödyntäen jne.). Myös näiden soveltuvuutta osana toimintakyvyn ylläpitoa on hyvä arvioida.

Kaikkiaan on huomioitava, että vaikka toimintakyvyn ylläpitoon tähtäävät tavoitteet ovat kannatettavia, tyypillisesti terveydentila ja toimintakyky heikkenevät kuoleman lähestyessä ja tämän johdosta palveluiden ja hoidon tarve kasvaa. Toimintakyvyn ylläpitämiseen tähtäävien toimenpiteiden rinnalla tulee myös varautua väestön ikääntymisen tuomaan lisääntyvään palveluiden ja hoidon tarpeeseen elämän loppuvaiheessa.